

uşaqlığına və Londonda tibb tələbəsi olaraq keçirdiyi illərə nəzər salmağa başladı. Kitabı 1929-cu ildə tamamladı. Əsər 1930-cu ilin sentyabrın 30-da çap olunduqdan sonra böyük səs-küyə səbəb oldu.

Moem kitabın ön sözündə romanın ərsəyə gəlməsi haqqında qeydləri yazır:

“ İlk dəfə bu roman haqqında çox da uzun olmayan qısa bir hekayə nəzərdə tutmuşdum. Ağılıma gəlidiyi an qeyd etdiklərim bunlardan ibarət idi: Məndən uşaqlıq dostum, Uinsteyblada da yaşayan, çox etibarsız həyat yoldaşı olan yazıçı haqqında öz xatirələrimi yazmağımı istədilər. Orada o özünün ən gözəl əsərlərini yaratmışdı. Sonra onun qayğısına qalan və onu şəxsiyyətə çevirən katibəsi ilə evlənir. Həmin vaxtlar mən “Kosmopolitan” üçün qısa hekayələr yazırdım. Mənim müqaviləmdə şərt qoyulmuşdu ki, hekayə 1200-1500 arası söz və illustrasiyalarla birlikdə bir səhifədən artıq yer tutmamalı idi. Lakin mən arada özümə imkan yaradırdım ki, şəkillər qarşdakı səhifəyə keçsin və beləliklə mənə yazmağa biraz daha boş yer qalırdı. Düşündüm ki, bu hekayə məhz bura üçün yararlı ola bilər və gələcəkdə istifadə etmək üçün onu bir kənara qoydum. Lakin Rozi obrazı çoxdandır ki, ağılımda vardı. İllərdir onun haqqında yazmaq istəyirdim lakin fürsət düşmürdü. Ona uyğun bir yer tapa bilmirdim və heç vaxt da olacağını düşünmürdüm. Bunun üçün o qədər də təəssüflənmirdim. Müəllifin beynində hələ yazılmamış bir obraz dayanır, müəllifin fikirləri tez- tez geri qaydır, təsəvvürləri onu zənginləşdirir və bu müddətdə yazarbeynində fərqli bir həyat yaşayır: xəyallarına tabe olan və eyni zamanda yazıçıdan asılı olmadan tam müstəqil bir şəkildə. Lakin obraz kağıza köçürüləndən sonra o yazıçıya aid olmur. Unudulur. Bu qədər vaxt yaddaşında mövcud olan şəxsiyyətin bundan sonra necə yaşaması maraqlıdır.

Birdən yadıma düşdü ki, cızma qara etdiyim qısa hekayədə bu obraza yer var. Mən onu yazıçının həyat yoldaşı obrazına daxil edəcəm. Lakin bu sujet xətti 2000 min sözə yerləşmədiyindən mən gözləmək qərarına gəldim. Amma biraz düşündükcə Rozini bu hekayəyə də sərf etmək istəmədim. Köhnə xatirələr gözümdə canlandı. “İnsani ehtirasların yükü” əsərində Bləksteybl adlandırdığım Uinsteybl haqqında istədiyim hər şeyi deyə bilmədiyimi düşündüm. İllər sonra niyə faktlara daha yaxın gələ bilmədiyimi gördüm. Bləksteyblin keşişi Uilliam “Piroqlar və pivə”nin Henrisi- (keşiş), Filip Kerey isə “Piroqlar və Pivə”nin “mən”i -(Eşəndən) oldu.” [6, səh. 197]

Kitab çap olunduqdan sonra cəmiyyətdə belə bir fikir formalaşdı ki, Moem Driffild obrazının prototipi qismində ingilis yazıçısı Tomas Hardini təsvir etmişdir. Moem guya Hardinin həyat yolunu, estetik görüşlərini canlandırıdığını görə təzyiqlərə məruz qaldı. Qeyd etmək lazımdır ki, iki il əvvəl 1928-ci ilin yanvar ayında, Tomas Hardi 88 yaşında vəfat etmişdi, onun son sözü "Em! Em!" oldu ki, bu onun ilk həyat yoldaşı Emma Giffordu xatırladığı iddiası irəli sürüldü. Ölümündən sonra Hardinin harada dəfn olunması məsələsi ətrafında böyük qalmaqal yaşandı. Bəziləri onun Stinsford qəbiristanlığında keçmiş həyat yoldaşı Emma Cifordun yanında dəfn olunmaq istədiyini irəli sürdülər. Lakin onun inadkar qəyyumu Sidney Kokerel Hardinin dövlət səviyyəsində Londonda dəfn olunacağını bildirdi. 13 yanvar tarixində cərrah Hardinin ürəyini kəsib çıxararaq dəsmala bükür və balaca bir qutuya yerləşdirir. Və bununla da məsələ həll olunur. Təhlükəsizlik məqsədilə qutunu gecə bir keşişin evində saxlayırlar. (Şaiələrə görə gecə bir pişik qabı buxarının üzərindən aşırıdaraq içindəkini yeyir. Artıq dəfn olunacaq bir şey olmadığına görə qəzəblənən keşiş pişiyi öldürərək qarnındakını çıxarır.)

Bu arada Hardinin bədəninin qalan hissəsi yandırılaraq külə çevrilir və xüsusi təntənə ilə Uestminster Abbatlığında torpağa tapşırılır. Cənazəni daşıyanlar arasında Baş Nazir Stenli Bolduin və dövrün ən hörmətli yazıçıları- Rudyard Kiplinq, Hausman, Bernard Şou, Con Qolsuorsi və Edmund Qosse var idi.

Hardinin yaradıcılığına az diqqət göstərən Moem, bu təvazökar müəllifin cənazəsinin möhtəşəm olduğunu etiraf bu Moemdə yazıçının gənclik illərinə dair roman yazmaq fikrinin toxumlarını səpdi. Bu romanda London ədəbi dünyasının satirası və xüsusilə yazıçının nüfuzuna və yazıçının dəyərinə olan münasibət də öz əksini tapacaqdı.[3]

İctimaiyyət içində Moem hər zaman Hardini niyyətində tutduğunu inkar etmişdir. Həqiqətən də o Hardi ilə yalnız bir dəfə Birinci Dünya Müharibəsindən əvvəl naharda görüşmüşdü. Kitabın “Müasir kitabxana” nəşrinin ön sözündə Moem yazırdı: “Dubertüllərdən olan Tess”i oxuyanda 18 yaşım vardı və mən onu elə ruh yüksəkliyi ilə oxumuşdum ki, hətta sağıcı qızla evlənmək istəmişdim. Lakin Hardinin digər kitabları, mənim müasirlərimin çoxu qədər məni təəccübləndirməmişdi və onu elə də parlaq yazıçı hesab etməmişdim. O, heç vaxt mənim bir vaxtlar George Meredis, daha sonra isə Anatole Frans kimi diqqətimi çəkməmişdi. Hardininin tərcümeyi-halı haqqında çox az şey bilirdim. İndi bilirəm ki, kifayət qədər qəti bir şəkildə söyləmək olar: Eduard Driffildin həyatının ona oxşar hissələri təsadüfi və əhəmiyyətsizdir. Onların hər ikisi yoxsul şəraitdə doğulmuş və 2 dəfə evli olmuşlar. Mən Tomas Hardini yalnız bir dəfə görmüşəm. O zaman cəmiyyətdə Ledi Cyun adı ilə tanınan Ledi Leylerin evində naharda. Bu müharibədən əvvəl, növbənöv yeməklərin veril, oyunlar oynandığı, müxtəlif siyasi üstünlükləri olan və ya incəsənət nailiyyətləri olan insanların dəvət olunduğu naharlardan biri idi. Mən onda çoxlarının tanıdığı bir yazıçı idim. Qadınlar qonaq otağına keçdikdən sonra Hardinin yanında oturduğumu gördüm. Mən onu solğun bənizli, alçaq boylu bir adam kimi xatırlayıram. O, xoşrəftar, mülayim biri idi. Onda utancaqlıqla özünəinamin qəribə bir vəhdəti var idi. Dəqiq xatırlamıram nədən danışdıq amma 45 dəqiqə söhbət etmişdik. Söhbətin sonunda (adımı bilmədiyini üçün) məndən kim olduğumu soruşaraq böyük bir jest etmiş oldu”.[1, səh. 27] Moem heç vaxt Florens və Tomas Hardini Dorçesterdə ziyarət etməmişdir. Onun

ən yaxşı informasiya mənbəyi 6 dekabr 1927-də öz sevgilisi Stefen Tennantı orada nahar etmək üçün aparən şair Zigfrid Sasson idi. Cütlüyün Florensə dair Moemə verdiyi məlumatlar gələcəkdə onlar üçün problemə çevriləcəkdə.

“Piroqlar və pivə” oxuduqdan sonra, 5 noyabr 1930-cu ildə Florens Sassona yazdı: " Yumruqlarımı sıxaraq göylərə hayqırmaq istədiyim anlar var".

“Trampling on Thomas Hardy’s Grave” və “Hitting below the shroud” “Piroqlar və Pivə”ni ilk müjdəçisi olan qəzet başlıqları idi. “Daily Express” in yazdığına əsasən Driffildin karyerası ilə Tomas Hardinin karyerası arasında bir bənzərlik var idi. Etiraz edilməsi çətin bir mövzu idi. Bu yazıçıların hər biri-Moemin özü kimi kiçik boylu idilər; hər ikisi Londonun cənubunda ucqar bir yerdə yoxsulluq içində böyümüşdülər; hər ikisi memarlığa maraqlı göstərmişdilər; hər ikisinin də əsərinə bir uşağın ölümü səhnəsinə görə qadağa qoyulmuşdu.

“Piroqlar və Pivə” əsəri Driffildin ikinci həyat yoldaşı Eminin yazıcının “qaranlıq və qarmaqarışlıq gəncliyini “ aydınlatmaq cəhdi üzərində qurulub. Eduard Driffild haqqında xatirələrini yazmaq və onun ilk evliliyinin bir ailə sirri olaraq üstü örtülü qalması üçün o dövrün ən yaxşı oxunan yazıçılarından birinə müraciət edir. Elri Kiə əslində Moemin dostu Hyu Uolpolun prototipi idi.

Uolpol Kitab Klubunun seçmə komitəsinin üzvü kimi kitabın ilk surətini alıb oxuyan ilk insanlardan idi. Teatrdan evə döndükdən sonra güdəliyində yazırdı:“ Yatağıma uzanaraq “Piroqlar və Pivə”ni əlimə aldım. Dəhşətlə oxumağa davam etdim. Mənim qüsursuz portretim. Yata bilmədim”. Qısa bir müddət sonra ağlayan Uolpola həmdəm olan Virciniya Vulf hekayəni belə davam etdirir: “ Ayağında tək corabla səhər saat 11-dək əsəri oxudu. Hamımız göz yaşları içində idik” O, Vircinia Vulfa şikayətləndi: “Burada Moem və məndən başqa heç kimin bilmədiyi sirrlər var... elə xırda məqamlar var ki, oxuduqca bədənəm titrəyir. Və bu adam 20 il mənim dostum olub. Və indi mən bütün Londonun gülüş hədəfiyəm.” Buna baxmayaraq Vircinia Vulf gündəliyində qeyd edirdi: “Çox müdrikəsinə düşünülmüş bir işgəncə növü idi. Hyu Uolpol aşkar bir şəkildə ikiüzlü, fırldaqçı, qalınqabırğa bir yazıçı kimi təqdim olunmuşdu.” [6, səh.12]

Moemin 20 illik dostu Uolpola olan kəni qarşılıqsız qalmadı, az sonra Uolpol da ” bütün qəlbimlə Moemin doğulmamış olmasını diləyirəm” dedi. “Mənə həmişə maraqlı olub ki, insanlar öz zəif, çatışmayan cəhətlərini digərlərində görəndə özlərini necə də gücsüz hiss edirlər” Uolpolu satirası üçün hədəf seçən Moem əslində öz xarakterində olan nöqsanları üzə çıxarmışdı.Şübhəsiz, iki yazıçı Robert Kolder Moemin tərcümeyi-halında qeyd etdiyi kimi bir sıra maraqlı məqamlarda oxşarlıq təşkil edirdilər.Hər ikisi xaricdə doğulmuşdu (Moem Parisdə, Uolpol Yeni Zelandiyada); hər ikisi dini tərbiyə almışdı (Moem keşiş əmisindən, Uolpol yepiskop olan Somerset adlı atasından); hər ikisi Kral Məktəbində, Kenterberidə təhsil almışdı (Moemin təhkiyəçisinin soyadı olan Leonard Ashenden kimi); hər ikisi əsasən homoseksual idi; həm də uğurlu müəlliflər idilər.Uolpol “Piroqlar və pivə” nin nəşrini dayandırmağa çalışanda Moem onu sakitləşdirmək üçün yazmışdı: "Əgər orada özünə aid etdiyən bir şey varsa, bu və ya digər mənada bizim oxşar insan olduğumuzdan irəli gəlir." Uydurma Elri Kiə obrazı haqqında Moem yazırdı: “Obrazın böyük hissəsi mənə aiddir” və Uolpol Moemə ünvanladığı cavabın sonunda “Elri Moem Uopol” imzasını atmışdı. Dörd il sonra Uolpol indi unudulan Kapitan Nikolas adlı kitabında Somerset Bol obrazı ilə Moemi tənqid edərək “yaradıcılığı türk hamamlarında olan mavritan otaqlarına bənzəyən yazıçı ... başdan ayağa yalan olan yazıçı.” [2, səh. 483]

Roman işıq üzü gördükdən sonra bir çoxları özlərini əsərdəki obrazların prototipi qismində gördülər.

Lakin Moem “Müasir Kitabxana” nəşrindəki ön sözündə yazıçıların yaratdığı bütün qəhrəmanların onların özlərinin oxşarı olduğunu deyirdi. Ola bilər ki, onlar müəllifdən daha ailənab, daha dürüst, mənəvi keyfiyyətləri daha yüksəkdir. Əsərlərinin geniş çevrədə yayılması üçün hər fürsəti dəyərləndirən bir yazıçı surətini yaratmaq istəyərkən Moem əslində ağılında konkret bir yazıcının olmadığını vurğulayır. Moemin fikrincə “hər il yüzlərlə kitab diqqətdən kənarda qalır. Onların hər biri müəllifin aylarını aparıb, illərlə fikrində canlandırır, mətbuatın onu gözərdə etməsi nəticəsində tənqidçilərin yazı masasında və kitab mağazası rəflərində yükə çevrildiyini düşünmək ürək dağlayır. Onun diqqət cəlb etməsi üçün hansı üsullardan istifadə etməsi heç də sirr deyil. Təcrübə artıq ona nə deyəcəyini öyrədib. O özü özünü “ictimai xadim” etməlidir. O ictimaiyyətin göz önündə olmalıdır. O, müsahibə verməli, qəzətdə şəkilləri çıxmalıdır. O. “The Times” qəzetində məqalə çap etdirməli, görüşlər təşkil etməli, lazımi məqamlarda lazımi yerlərdə görünməlidir. Heç vaxt unudulmasına icazə verməməlidir. Bu çətin və yorucu bir işdir. Bir səhv yazıçıya bəla başa gələ bilər.” [4]

Moem “Piroqlar və pivə” əsərindəki yazıçı obrazını yaradarkən müxtəlif yazıçılardan ibarət mürəkkəb bir portret yaratdığını deyir. Xarici görkəm bir yazıçıya, səmimiyyət digərinə və nəhayət obrazın böyük bir hissəsinin özünə aid olduğunu bildirir. Bu xüsusda Moemin obrazları əzəli və əbədidir.

Ədəbiyyat

1. Cakes and Ale. With a Special Introduction for this Edition by Mr. Maugham. 2000
2. Dictionary of real people and places in fiction,Routledge 1993
3. Jeffrey Meyers, Somerset Maugham: A life Knopf 2005
4. Modern Library Hardcover – 1950by W. Somerset Maugham

5. W.Shakespeare «Twelfth night» Act 2, scene 3

6. W.S.Maugham“Cakes and Ale” London Vintage books , 2009

Açar sözlər: prototip, Driffild, Hardi, obraz, yazıçı

Key words: prototype, Driffild, Hardy, image, writer

Ключевые слова: прототип, Дриффилд, Гарди, образ

Summary

The article deals with issues such as London's literary environment, the hypocritical attitude to writers, and the true value of the writers in the late 19th and early 20th centuries. The main point is the prototype of the protagonist, Driffild. The article reflects how different writers see themselves in this image and S.Maugham's attitude toward these ideas. In many points, the events in the novel speak with Thomas Hardy's life, but Moem evaluates this fact from different points of view. Not only Driffild's image, but also the prototype of the young writer Alroy Kear's image was clarified in the article.

Резюме

В статье рассматриваются такие вопросы, как литературная среда Лондона, лицемерное отношение к писателям и истинная ценность писателей в конце 19 и начале 20 веков. Основным моментом является прототип главного героя, Дриффилд. Статья отражает то, как разные авторы видят себя в этом образе, и отношение С.Моэма к этим идеям. Многие моменты, события в романе говорят о жизни Томаса Харди, но Моэм оценивает этот факт с разных точек зрения. В статье был разъяснен не только образ Дриффилда, но и прототип образа молодой писатель Алрой Кир.

Rəyçi: prof.Q.Quliyev